

Primera història exhaustiva sobre els orígens i el creixement de la Diada de l'Onze de Setembre

La primera referència a l'Onze de Setembre com a data assenyalada en el procés històric català i com a possible referent reivindicatiu es troba al poema anònim "Lo dia Onse de setembre de mil set-cents catorse", datat a Barcelona el 3 de gener del 1869. S'hi formulen reivindicacions lingüístiques d'una radicalitat indiscutible: "Torni la nostra llengua / a ser la llengua oficial." També, de manera menys precisa, s'hi reclama un canvi de política administrativa, reivindicació que amb el temps es convertí en l'eix central de la Diada.

Pere Anguera, catedràtic d'història contemporània a la Universitat Rovira i Virgili, ens ho fa saber en un llibre de documentació colossal dedicat a reportar el procés de creació i creixement de la Diada, *L'Onze de Setembre. Història de la Diada (1886-1938)*. El volum ha estat coeditat pel Centre d'Història Contemporània i les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. El llibre engega la col·lecció "Fets i personatges".

L'autor ha resseguit a fons la premsa de l'època, tant la de Barcelona com la comarcal, i això li ha permès d'explicar amb detall les repercussions de la festa i el paper que va tenir en el procés de desvetllament nacional.

El primer acte vinculat a la commemoració de la caiguda de Barcelona i les seves conseqüències polítiques es convocà el 1886. Diversos socis del Centre Català, presidit per Valentí Almirall, la primera entitat catalanista de llarga vida i ben travada estructura, organitzaren un funeral a Santa Maria del Mar. Els impulsors en foren en bona part el sector de joves radicals que al cap de poc més d'un mes, a final d'octubre, fundaren el Centre Escolar Catalanista i el 1887 convergiren a la Lliga de Catalunya. Jaume Collell,

que va dir la missa, va veure com el sermó era prohibit pel bisbe de Barcelona, Jaume Català, instigat pel capità general Martínez Castro amb l'excusa que el temple no havia de ser un club polític. Això va encendre la premsa catalanista. Collell mateix va protestar, en un article publicat a *La Veu del Montserrat*.

Aquest acte, però, va tenir precedents, reporta Pere Anguera. La iniciativa del primer precedent pertany a l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, que el 1879 organitzà una vetllada literària en honor de sant Jordi, que tingué continuïtat els anys següents. Ben aviat, tot i mantenir-se la celebració cívico-religiosa de Sant Jordi, el component més polititzat es traslladà a l'11 de setembre. Pere Anguera constata també que el primer homenatge als defensors de Barcelona durant el setge borbònic fou la iniciativa de Víctor Balaguer de dedicar un carrer de l'Eixample a Rafael Casanova, iniciativa sorgida d'Antoni Bofarull en un banquet celebrat el 1884 per festivar la inauguració del monument a Aribau. I el pioner de la rememoració periodística va ser Josep Narcís Roca Ferreras, que el 14 i el 16 de setembre de 1879 publicà dos articles al diari *La Publicidad*.

Poemes patriòtics de Pitarra i Ventura Gassol han acompanyat els actes de la Diada. Pere Anguera en refà la història.